

Skiptabók Ísafjarðarsýslu 1855-1860. Skipti á dánarbúi Ólafs Guðmundssonar 3. maí 1856.

87

Ólafson, Þóra og Guðrún Ólafsdóttir Hara. Skiptavanda framleggi þá uppdröfningu samvinnu þessa frá 12. Janúar 1856 og nafn. 303-20

Skuldir á bændum eru:

1. Til skiptavanda	6 ^o 64 ^o	
á skiptalanni		64
2. Til útsöngsmanna		
Útsöng og úthokslami Samh. Apr. 568.	5	48
3. Skattur á bændum fyrir 2 ^o ár	3	14
4. Þinggjöld fyrir árið 1856	2	21
5. Þinggjöld skattgjafna	60	-
		<u>78-10°</u>
Til skipta er þá	425	- 7
Þess skal gætt að skiptan gefi öðru rétt á bændum til jafnaðs		
á skipta milli útsöngsmanna verður þá kemur útsöngsmanna	212	- 48
Skilfrósentu	1	- 3
Guðmundur Ólafsson þor.	105	- 70
Guðrún Ólafsdóttir	105	- 70
<u>Skuldirnar voru þannig útlagðar</u>		
1. Skuldina N ^o 1 og 2 og 3/4 gjaldit		
N ^o 49. Þinggjöld		
" 32. Þinggjöld		
" 5. Þinggjöld		
		Redt Sk. Redt Sk.
		9 - -
		1 32
		- 24 10 50
2. Skuldina N ^o 1 og 3		
af N ^o 50. Þinggjöld með hagi árið 26 ^o		
		8 62 8 62
3. Skuldina N ^o 5		
af N ^o 55. Þinggjöld		
		<u>60 - 60</u>
<u>Þess helst skattgjafna:</u>		
af N ^o 34. 6 ^o 1/2 þinggjöld		
" 47. Þinggjöld		
af " 50. Þinggjöld		
af " 51. Þinggjöld		
" " 53. Þinggjöld		
" " 55. Þinggjöld		
		120 - -
		20 - -
		9 - -
		4 - -
		6 - -
		<u>176 34</u>
		Tilg. 176 34

¹ DÍ. Sýslumaðurinn á Ísafirði. ED1/3, örk 1. Skiptabók 1855-1860.

Ár 1856 þann 3d. maímánaðar, setti sýslumaður Ísfirðinga skiptaþing að Rafnseyri í Arnarfirði í 2 undirskrifaðra votta viðurvist hvar þá var fyrirtekið að skipta dánarbúi Ólafs sál. Guðmundssonar frá Hokinsdal er dó
12. Nóv. 1855.

Erfingjar bús þessa eru: ekkjan Sigríður Jónsdóttir og börn þeirra hjóna Guðmundur Ólafsson 18 ára og Guðrún Ólafsdóttir 14 ára. Skiptaráðandi framlagði þá uppskriftina dánarbús þessa frá 12. Janúar 1856 og mf. Ltr A samkvæmt uppskrift þessari er búið virt á 503 r 20 s.

Skuldir á búinu eru:

1 Til skiptaráðanda		
a. Skiptalaun	6	64
b. Vitnalaun og útnefning	"	64
2 Til virðingarmanna		
Virðingar og úttektarlaun samk. Sjer gr. 68	5	48
3 Fátækra útsvar fyrir sl. ár	3	14
4 Þinggjald fyrir árið 1856	2	21
5 Morgungjöf ekkjunnar	60	"
	Til skiptis er	
þá	78	19
	<u>425 1</u>	

Þess skal geta að ekkjan gaf eptir sitt bróðurlóð til jafnaðar skipta millum erfingjanna verður þá hennar helmingur af búinu 212,48

Hálfprósentu	1,3
Guðmundur Ólafsson fær	105,70
Guðrún Ólafsdóttir	<u>105,70</u>

Í skuldinar var þannig útlagt:

Í skuldina N°1 og 4 og ½ % gjaldið	Rd	sk	Rd	sk
N°49, Trippi tvæveturs	9	"		
N°32, 2 lagartunnur	1	32		
N°5, Grallari gamall og rotinn	"	24	10,56	
Í skuldina N°2 og 3				
N°56, Heyhlaða með heyi virt 26 r	8	62	8,62	
Í skuldina N°5				
N°55 í peningum	60	"	60,00	

Búshelft ekkjunnar:

6 jarðhundrað úr jörðinni Hokinsdal hvört 1 hundrað á		
af N° 54 20r	120	"
" 47 kýr 11 vetra gömul (rauð)	20	"
af " 50 3 ær hvör á 3 rd	9	"
af " 51 1 sauður 3 vetur	4	"
" " 53 3 gemlingar hvör á 2r	6	"
" " 56 heyhlaða með heyi v. 26 r	17	34
	<u>Flyt 176 34</u>	

89

	<u>Rd.</u>	<u>Sk.</u>
Fluttur	176	34

N°	58	Efra heyið	6	"	
"	59	Lambhús	3	48	
"	1	Húspostilla Vídalíns	"	48	
"	9	Píslarþankar	"	32	
"	10	Vídalíns miðvikudaga predikanir gamlar	"	32	
af	"	19 Kista lasleg	"	48	
"	21	Kistill lítilfjörlegur	"	20	
"	22	Handöxi gömul	"	48	
"	28	Pottur gamall og sprunginn	"	48	
af	"	32 2 lagartunnur gamlar	1	32	
"	38	2 dto gamlar	"	32	
"	41	2 hrífur og 2 orf	"	20	
"	26	3 reipi	"	32	
"	61	Naust við sjóinn	8	"	
"	30	Kaffi milla gömul	"	12	
"	31	2 bollar	"	8	
af	"	34 2 trog	"	32	
"	33	3 lagar kvartil gömul	"	48	
"	37	15 marka fata	"	24	
"	8	Passíusálmar og upprejsahugvekja í einuf.	"	48	
"	23	Smiðjuhamar gamall	"	20	
"	24	2 vorrekur gamlar	"	32	
"	42	hálfslæginn ljár og járnlampi gamall	"	68	
af	"	52 1 sauður 2 vetur	3	"	
"	43	Úr skipinu með rá og reiðar v. 18 r	6	"	
"	29	Kaffi ketill úr járn	"	44	
"	4	Misseraskipta offur gamalt	"	24	
af	"	44 Lóðir brúðkaðar v. 3 rd	"	78	
					212, 48
Erfðahluti Guðmundar Ólafssonar					
af	N°	54 3 hundruð í jörðinni Hokinsdal 1 hundruð á 20 rd	60	"	
"	"	11 2 einskeptu buxur aðrar nýjar aðrar gamlar	2	"	
"	"	12 2 treyjur önnur ný önnur gömul	3	"	
"	"	13 2 lérefts vesti gömul	"	34	
"	"	14 Einskeptu úlpa grá brúkuð	"	40	
"	"	15 Nærpeisa brúkuð	"	64	
"	"	16 Einskeptuskyrta borin	"	64	
"	"	17 Nærbuxur fornar	"	32	
					212, 48
			Flyt	67 42	48
			Rd sk	Rd sk	
			Fluttar	67 42	212.48
N°	18	2 sokkar nýlegir	"	48	
"	"	7 Bænakver nýlegt	"	20	

"	"	3	Upprisuhugvekjur vel um gengnar	"	40	
"	"	27	Pottur lítilfjörlegur	"	56	
"	"	36	Strokkur gamall	"	24	
"	"	39	4 Dallar gamlir	"	48	
"	"	40	1 fata gömul	"	12	
"	"	43	Skipinu með rá og reiða	6	"	
"	"	48	13 vetra kúr grá	16	"	
"	"	50	1 ær	3	"	
"	"	51	3 vetur sauðar	4	"	
"	"	53	1 Gemlingi	2	"	
"	"	45	Gömul snæri	1	32	
"	"	57	hálf neðra heyið	3	"	
"	"	34	2 trog gömul	"	32	
"	"	40	1 fata gömul v. 12	"	4	105,7
Erfðahluti Guðrúnar Ólafsdóttur						
af	N ^o	54	3 hundruð í jörðinni Hokinsdal 1 hundruð á 20 rd	60	"	
"	"	51	1 Sauður 3 vetur	4	"	
"	"	52	1 Dto 2 vetur	3	"	
"	"	53	2 Gemlingar	4	"	
"	"	46	1 Kúr svört 11 vetra	20	"	
"	"	2	Fæðingarhugvekjur nýar	"	32	
"	"	6	Fæðingarsálmar nýir	"	28	
"	"	20	Danskur rokkur nýlegur	1	48	
af	"	19	kysta gömul	"	48	
"	"	27	Pottur lítilfjörlegur	"	55	
"	"	34	1 Trog gamalt	"	16	
"	"	35	hálfanker	"	16	
"	"	43	Skipinu með rá og reiða	6	"	
"	"	44	Lóðir brúkaðar	2	18	
"	"	51	Neðra heyið	3	"	105,7
Þegar hálfprósentan leggst hjerað þá kemur heim bússupphæðin nl.				"	"	
<u>1.3</u>						
það sem til skipta kom						
425,1						
Svaramaður þeirrar ómyndugu Guðrúnar Ólafsdóttur er Factor stúdent G. Ívarsson á Bíldusal, og tekur hann nú við arfi hennar; hinir erfingjarnir sem myndugir taka sjálfir móti sínum arfi.						
Var svo skiptum lokið,- sama stað, ár og dag, sem upphaflega greinir.						
E. Thórarinsson						
Vottar:						
Ó. Sveinsson Markússon						

Hér má sjá nokkuð hefðbundna færslu fyrir skipti á dánarbúi. Margar færslurnar eru mun lengri og lista upp tugi og upp í hundraði muna. Í þessari færslu er um að ræða skipti á dánarbúi Ólafs Guðmundssonar frá Hokinsdal er lést 12. nóvember 1855. Hann lætur eftir sig eiginkonu og tvö börn sem eru erfingjar búsins. Fram kemur í skiptagjörðinni að skiptastjóri leggur fram uppskrift búsins eða virðingagjörð búsins frá 12. janúar 1856, en uppskrift af henni má sjá á hér á eftir sem dæmi um fylgiskjöl skiptaréttar. Í færslunni er vísað í hana sem *mf. Ltr. A*, eða að hún sé meðfylgjandi og hafi auðkennið Litra A. Ekki er þessa tilvísun þó að finna á skjalinu sjálfu.

Í upphafi eru skuldir búsins taldar upp og má þar sjá gjöld vegna skiptanna sjálfra og vegna virðingargjörðarinnar ásamt ógreiddum þinggjöldum og fátækraútsvari. Í skiptum dánarbús tíðkaðist að ekkjan fengi *morgungjöf* sem dróst frá heildarupphæð búsins sem til skiptana var. Morgungjöf var upphæð sem brúðgumi gaf brúði við giftingu og var það hennar séreign í búinu.² Skýrir það af hverju sú upphæð dregst frá heildarskiptum búsins. Þá kemur fram að ekkjan hafi gefið eftir sinn hluta í *bróðurlóð*³ til jafnra skipta milli barna þeirra. Upphæðin sem eftir stendur til skiptanna skiptist í raun í fernt og fær ekkjan tvo hluta og börnin sinn hvorn hlutann. Með nýjum erfðalögum árið 1850 var innleiddur jafn arfur dætra og sona en áður höfðu dætur aðeins rétt á helmingi arfs á móti arfahlut sona en kveðið var á um slík arfaskipti í Jónsbók frá 1281 sem og Norsku lögum frá 1687.⁴

Í skiptunum sjálfum eru fyrst listaðir upp þeir munir sem ganga upp í skuldir búsins en þá eru upptaldir þeir hlutir sem koma í hlut hvers erfingja og sjá má tilvísun í númer munanna í virðingargjörðinni ásamt samtölu í lok hverrar upptalningar. Undir lok skiptagjörðarinnar kemur fram að þar sem dóttir hjónanna er ómyndug er svaramaður fyrir hennar hönd sem tekur við arfi hennar.

Við skipti dánarbúa fylgdu sýslumenn Norsku lögum frá 1687, nánar tiltekið bók 5, kafla 2, um arf og skipti.⁵ Að auki var þarna einnig í gildi tilskipunin *Forordning for Island, ang. Forandringer i Lovgivingen om Arv* frá 25. september 1850. Eins og fram kom var helsta breytingin þar innleiðing á jöfnum arfi dætra og sona.⁶ Í annarri tilskipun um betri tilhögun skiptastjórnar í Danmörku frá 12.ferbrúar 1790, *Forordning om Skifteforvaltningens bedre Indretning i Danmark*, kemur fram að allir skiptastjórar séu skyldugir til að halda skiptabók sem skal vera löggilt og gegnumdregin fyrir notkun og að skiptastjórar skuli ávallt hafa bókina við skipti og innfæra í hana allt sem boðið er upp.⁷ Á grundvelli þess má segja að sýslumenn hafi verið skyldugir til að halda slíkar bækur.

Eins og fram kom var virðingargjörð búsins lögð fram fyrir skiptaréttinn og hér á eftir má sjá uppskriftina.

---

² Árni Björnsson. *Merkisdagar á mannsævi*. Bls. 195-196.

³ Bróðurlóð þýðir bróðurpartur eða bróðurarfur og er gamalt lagamál, komið úr dönsku. Helga Kristjánsdóttir. „Lilja Sigurðardóttir í Ásgarði“. Bls. 22. Sjá einnig: *Vef. Ordnet.dk*. Leitarorð: broderlod.

⁴ Már Jónsson. „Skiptabækur og dánarbú 1740-1900“. Bls. 95.

⁵ *Kongs Christians Dens Femta Norsku Lög: a Islensku Utlogd*. Bls. 502 – 563.

⁶ *Lovsamling for Island*. XIV. Bls. 595-617.

⁷ *Lovsamling for Island*. V. Bls. 663-668.

Uppskrift á dánarbúi Ólafs Guðmundssonar 7. janúar 1856.

Minnudaginn 7. Janúar, var þolátafi: Uppskrift
gjörð, á Hólmstíðal, á vegum Ólafs Saluga Guðmundssonar,
Uppskriftinn hljótar þannig.

	Ad.	no.	fl.
Þakur			
1. Háls postilla Víðlins gömul	1	3	1
2. Látungar þingulögur nýr	"	2	"
3. Uppreisifingurur velumringur	"	2	8
4. Miðsvaflista offur gamall	"	"	24
5. Svallari gamall og veitinn	"	"	24
6. Látungarfallmar, ulögur	"	"	28
7. Senatur ulögur	"	"	20
8. Þakfallmar, og uppreisifallmar í rindlagi innbúndin, ulögur	"	3	"
9. Þakfallmar velumringurur	"	2	"
10. Víðlins miðsvaflista þakfallmar og úggur þakur	"	2	"
Þakur			
11. Einnur rindlagur Látungar þakur, ulgur nýr ein ulgur þakur	2	"	"
12. 2 Einnur rindlagur og önnur gömul	3	"	"
13. 2 Einnur rindlagur gömul	"	2	"
14. Einnur rindlagur ulgur þakur, þakur	"	2	8
15. Þakur þakur	"	4	"
16. Einnur rindlagur þakur	"	4	"
17. Þakur þakur þakur	"	2	"
18. Einnur rindlagur þakur	"	3	"
Þakur og úggur			
19. 2 Einnur þakur og þakur	1	"	"
20. Þakur þakur ulgur	1	3	"
21. Einnur Látungar þakur	"	"	20
22. Þakur gömul ein þakur	"	3	"
23. Einnur þakur gamall	"	"	10
24. 2 Þakur þakur þakur	"	2	"
25. Einnur þakur ulgur	1	"	"
26. 3 Einnur rindlagur ulgur og 2 gömul	"	2	"
27. 2 Einnur Látungar þakur	1	"	10
28. 1 Einnur gamall og þakur	"	3	"
29. Einnur þakur ulgur	"	2	12

132. 1856. 18. 3

⁸ ÞÍ. Sýslumaðurinn á Ísafirði. ED2/2, örk 19. Fylgiskjöl 1856.

Mánudaginn þann 7. Janúar var svolátandi uppskrift gjörð að Hokinsdal á eignum Ólafs sáluga Guðmundssonar, uppskriftin hljóðar þannig.

	rbd	mr.	sk.
N ^o			
Bækur			
1	Hússpostilla Vídalíns gömul	"	3
2	Fæðingarhungurvekjur níar	"	2
3	Upprisuhugvekjur vel um gengnar	"	2
4	Misseraskipta offur gamalt	"	"
5	Grallari gamall og rotinn	"	"
6	Fæðingarsálmar nýlegir	"	"
7	Bænakver nýlegt	"	"
8	Passíusálmar og upprisúsálmar í einulagi innbundir, nýlegir	"	3
9	Píslarþankar vel um gengnir	"	2
10	Vídalíns miðvikudaga predikanir gamlar og uppúr bandi	"	2
Fatnaður			
11	Tvennar einskeptu bugsur bláar, aðrar níar en aðrar gamlar	2	"
12	2 Treyur ein ní og önnur gömul	3	"
13	2 lérefts vesti gömul	"	2
14	Einskeptu úlpa grá, brúkuð	"	2
15	Nærgris brúkaður	"	4
16	Einskeptu skirta borinn	"	4
17	Nærbugsur fornar	"	2
18	Tvennir sokkar nýlegir	"	3
Kistur og ímislegt			
19	2 kistur gamlar og laslegar	1	"
20	Danskur rokkur nýlegur	1	3
21	Kistill lítilfjörlegur	"	"
22	Handögsi gömul enn brúkanleg	"	3
23	Smiðjuhamar gamall	"	"
24	2 Vorrekur gamlar	"	2
25	Smiðjublýstra ní	1	"
26	3 Reipi eitt nítt og 2 gömul	"	2
27	2 pottar lítilfjörlegir	1	"
28	1 pottur gamall og sprunginn	"	3
29	Kaffiketill úr járn	"	2
		<i>Ísafj. J. N° 175-56</i>	18
N ^o		18	3
30	Kaffimilla gömul	"	"
31	2 bollar hvítir	"	"
Búsgagn			
32	2 lagartunnur gamlar	2	4
33	3 lagar kvartil gömul	"	3
34	5 trog forn	"	5
35	Hálfanker	"	"
36	Strokkur gamall	"	1
			8

37	15 marka fata nífleg	"	1	8
38	2 Dallar gamlir	"	2	"
39	4 dallar gamlir	"	3	"
40	2 fötur gamlar	"	1	8
41	2 hrífur og tvö orf	"	1	4
42	Hálfsleginn ljár á 20 skildinga, járnlampi gamall á 2 mark	"	4	4
Skip og færi				
Fimmmannafar með 4 árum og siglutrje og reiða Seglislaust				
43	gamalt	"	12	"
44	Fjórar lóðir brúkaðar	"	3	"
45	Gömul snæri virt á	"	1	2
Lifandi peningur				
46	1 kýr 11 vetra gömul	20	"	"
47	dittó 11 vetra gömul	20	"	"
48	dittó 13 vetra gömul	16	"	"
49	Trippi tvæveturt	9	"	"
50	4 ær í standi	7	3	"
51	3 sauðir 2 svartir	7	"	"
52	2 sauðir vetur gamlir	3	"	"
53	6 lömb	4	"	"
Fasteign og peningar				
54	12 hundruð í jörðinni Hokinsdal virt á	240	"	"
55	Ekkjunnar morgungjöf 30 specíur	60	"	"
		428	1	4
Skuldir á stórbúinu eru 1 vætt og 37 fiskar				

Greinilega má sjá tengslin milli skiptabókanna og fylgiskjala hér. Virðingamenn hafa verið sendir á staðinn til að skrifa upp eignir dánarbúsins og virða það, sem sýslumaður leggur svo fram við skiptaréttinn. Takið eftir hvernig sýslumaður vísar í númer hlutarins í virðingargjörðinni í skiptabókinni.

Áhugavert er að skiptastjóri ritar í skiptabók að búið sé metið á 503 ríkisdali og 20 skildinga á meðan í virðingagjörð þessari er búið metið á 428 ríkisdali, eina mörk og 4 skildinga. Munurinn stafar líklega af því að sýslumaður hefur bætt við alls sex munum t.d. heyhlöðu og nausti við sjóinn, lambhús og heyi, sem sjá má í skiptagjörðinni sjálfri.